

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Київський національний медичний університет імені О. О. Богомольця
Полтавський державний медичний університет
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Краківський педагогічний університет імені Комісії національної освіти,
Польща
Грайфсвальський університет (м. Грайсфальд, Німеччина)
Середня школа «Сент-Ендрю», Канада
Національний коледж шкільних керівників, Великобританія
Лабораторія “Макаренко-реферат” Марбурзького університету, ФРН

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«БІОЛОГІЧНІ, МЕДИЧНІ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»

Полтава -2022

Список використаних джерел

1. Валеологія: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти II частина /за редакцією В.І.Бобрицької/.- Полтава 2000.-160с.
2. Зимівель Н.І., Крушельницький В.В., Мірошніченко Т.І. Сучасні підходи у сфері охорони здоров'я та його популяризації. – К.: Науковий світ, 2003.- 95с.
3. Здоров'я та безпека життєдіяльності учнів: Посібник для вчителів з «Основ безпеки життєдіяльності» та класних керівників /за редакцією В.І. Шахненка/.- Х. Харківський обласний центр здоров'я, 2002.- С.59-61.
4. Куликова Л.Ф., Слинько Л.І. Статеве виховання дітей і підлітків.- К.: Здоров'я, 1988.- 39с.
5. Цимбал Н.М. Методи зміцнення фізичного здоров'я: Навчально-методичний посібник.-Тернопіль: Богдан, 2005.- 168с.
6. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків: Навчально-методичний посібник./О.В.Вінда, О.П.Коструб, І.Г.Сомова/.- К., 2004

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕДИЧНИХ ЗВО

*О.В. Коковська, І.В. Міщенко, К.Є. Юдіна, Н.М. Шарлай
Полтавський державний медичний університет
kokovskja@gmail.com*

O.V. Kokovska, I.V. Mishchenko, K.E. Yudina, N.M. Charlai

The leading idea of a quality educational process in medical higher education institutions is the use of health-saving technologies. The future medical specialist has a leading social function in the transfer of health care knowledge and skills to different age categories of the population, therefore the formation of quality knowledge, abilities and skills of the future doctor in the field of preventive and restorative health care is a necessary and mandatory component of his professional training.

Key words: competences, health preservation, medical education, quality of education.

Сучасна вища освіта засновується на розумінні людини як особистості та найвищої цінності суспільства, усебічному сприянні розвитку її талантів, розумових і фізичних здібностей, вихованні високих моральних якостей, здатності до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу, підвищення освітнього його рівня, забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями [4]. Тому загальні цілі процесу навчання, як складника вищої медичної освіти, передбачають формування у майбутнього фахівця здатності критичного аналізу нових медичних знань, знання наукових, правових, економічних, етичних, валеологічних засад медичної

професії, обізнаність у науковій базі сучасної медицини та історії її розвитку, наукових стандартах медичної практики та невідкладних терапевтичних інтервенцій, вміння визначати потреби професійного вдосконалення та проектувати свою освітньо-професійну стратегію; навички загальної медичної практики, що включають перш за все проведення ефективного медичного обстеження, застосування здоров'язберезувальної моделі практичної медицини, тобто врахування соціальних, культурних, психологічних чинників патологічних станів людини, аналіз та інтерпретацію даних медичного обстеження задля встановлення діагнозу, визначення і проведення терапевтичних заходів згідно зі стандартами надання медичної допомоги тощо; вміння і навички управлінської діяльності, що стосуються передусім ефективного планування своєї професійної діяльності, організації командної діяльності медичного персоналу, належного використання ресурсів системи охорони здоров'я, ведення медичної обліково-звітної документації, проведення моніторингу результативності й ефективності професійної діяльності; наявність соціально-комунікативних якостей, до яких належать комунікативні здібності та досвід міжособистісної взаємодії на засадах партнерства, загальнолюдських соціально-моральних цінностей і етичних норм, повага до особистості пацієнта, його прав, зокрема на конфіденційність, самовизначення, особистісну свободу, врахування його потреб і побажань, здатність до співпраці з іншими фахівцями та кооперації зусиль задля забезпечення якісного медичного обслуговування пацієнта, почуття відповідальності за результати своєї діяльності перед окремим індивідом та суспільством тощо. Отже, метою навчання лікаря є формування професіонала у галузі здоров'язбереження з високою загальною культурою і відповідальністю перед суспільством [8].

Традиційним шляхом у медичній вітчизняній і зарубіжній освіті кількох століть було набуття професійної майстерності з перевагою здоров'явідновлення, що лише частково сприяло збереженню здоров'я населення. Сучасне оновлення здоров'язберезувального середовища у медичних ЗВО, надання здоров'язберезувальній підготовці більш вагомих профілактично зорієнтованих навчальних і розвивальних функцій значно сприятиме повноцінному професійному становленню особистості студентів-медиків і, як результат, підвищенню якості медичних послуг. Зважаючи на профілактичний аспект здоров'язберезувальної підготовки в системі медичної освіти, можна виділити її багатопланову мету – формування готовності до різноаспектної здоров'язберезувальної (оздоровчої і відновлювальної) діяльності на основі індивідуальних можливостей майбутнього лікаря та постадійно сформованої здоров'язберезувальної навченості, що передбачає становлення майбутнього фахівця як самостійної особистості, здатної до

самореалізації та саморозвитку в лікувальній та оздоровчій практиці [3]. Отже, головним параметром, що визначає перспективи здоров'язбережувального навчання майбутніх лікарів, є її суспільно-оздоровча орієнтація, яка забезпечить цілеспрямоване формування ставлення студента до культури здоров'я через засвоєння ним суспільних норм, цінностей та досвіду, що може бути реалізованим через впровадження у медичні дисципліни елементів здоров'язбережувальних технологій.

Основними завданнями навчання здоров'язбережувальних технологій майбутніх лікарів є: по-перше, послідовна побудова системи професійної здоров'язбережувальної культури суб'єкта як суми уявлень про культуру здоров'я та ціннісних здоров'язбережувальних орієнтацій; по-друге, фундаментальна медико-професійна, здоров'язбережувальна навченість та ціннісна мотивація на збереження та покращення здоров'я; по-третє, розвиток у студентів креативності, творчих здібностей і практичних умінь у сфері здоров'язбереження. Все це передбачає постановку й реалізацію комплексу цілей навчання студентів-медиків здоров'язбережувальним технологіям, серед яких виділено [3]: 1. Особистісно-мотиваційні: становлення у студентів медиків здоров'язбережувальної культури, що реалізується через виховання у майбутніх лікарів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню власного здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я пацієнтів як соціальну цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я підопічних; вироблення ціннісних орієнтацій особистості медика у сфері здоров'язбережувальних технологій; виховання активної соціальної здоров'язбережувальної позиції до дійсності та готовності до виконання соціальних функцій і ролей у професійній лікувальній справі. 2. Пізнавальні: оволодіння системою медичних знань, що полягає в залученні до надбань світової і вітчизняної лікарської практики; виробленні професійної рефлексії, навичок застосування здоров'язбережувальних технологій і переосмислення попереднього особистісного досвіду в збереженні і примноженні здоров'я; розвитку у студентів спрямованості на здоровий спосіб життя, оптимізацію стану організму і підвищення стійкості до різного роду стресогенних чинників природного й соціального середовищ; якісному засвоєнню основних здоров'язбережувальних категорій, понять і законів; набутті умінь застосовувати отримані знання в продуктивній професійній діяльності. Знання про індивідуальне та суспільне здоров'я як професійну проблему; законодавство в галузі охорони здоров'я; організаційну структуру професійної діяльності майбутнього медичного фахівця; особливості організації здоров'язбережувальних технологій у медичних та оздоровчо-реабілітаційних закладах; фактори, що сприяють зміцненню здоров'я, підвищенню розумової і фізичної

працездатності; типологічні особливості організму здорової людини; складники здорового способу життя; основи профілактики різних патологічних станів людини; механізми відновлення втрачених функцій організму з метою досягнення ним оптимальних фізичних станів; форми, методи і засоби здоров'язбережувальної діяльності; механізми лікувальної дії фізичних вправ. 3. Технологічні: формування досвіду самостійного застосування студентом-медиком здоров'язбережувальних технологій у майбутній професійній діяльності, спрямоване на активізацію суспільної здоров'язбережувальної позиції фахівця, повноцінне самовизначення у професійній медичній реальності, опанування соціально і медично зумовлених здоров'язбережувальних способів вирішення професійних завдань; набуття навичок вирішення професійних задач, формування умінь критично оцінювати результати власної роботи; цілеспрямованого розвитку медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих, екологічних здоров'язбережувальних технологій та технологій безпеки життєдіяльності, умінь бачити результати впливу в медико-лікувальних комплексах технологій, застосовувати комплексні здоров'язбережувальні розробки; опанування всіх можливих шляхів саморозвитку і самовдосконалення у професійній сфері. Відповідно провідною ідеєю якісного навчального процесу у медичному ЗВО стає використання здоров'язбережувальних технологій, завдяки яким здоров'я тлумачиться як багатовимірне явище, що включає соматичний, фізичний, психічний, соціальний і сексуальний аспекти.

Майбутньому медичному фахівцеві належить провідна соціальна функція в передачі знань і умінь здоров'язбереження різним віковим категоріям населення, тому формування якісних знань, умінь та навичок у майбутнього медика у сфері профілактичного й відновлювального здоров'язбереження є необхідним та обов'язковим компонентом його професійного навчання. Цей компонент навчання включає теоретичне і практичне володіння здоров'язбережувальними технологіями та передбачає створення здоров'язбережувального середовища, центром якого є здоров'язбережувальна діяльність майбутнього лікаря [9,10].

Результатом і головною метою формування здорового способу життя майбутніх фахівців у процесі навчання є створення у них ціннісно-орієнтованої настанови на здоров'я і здоровий спосіб життя, складником якої є готовність до опанування знаннями, уміннями й навичками організації здорової життєдіяльності на етапі навчання та у професійній діяльності.

Здоров'язбережувальна компетентність вважається «інтегральною, динамічною рисою особистості, що проявляється у здатності організувати та регулювати свою здоров'язбережувальну діяльність; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігальні позиції у різних, зокрема, несприятливих умовах, виходячи з

особисто усвідомлених та засвоєних моральних норм і принципів, а не за рахунок зовнішніх сил; протистояти натискові, протидіяти впливам, що суперечать внутрішнім установкам, поглядам і переконанням, активно їх перетворювати, самостійно приймати моральні рішення [2].

Отже, здоров'язбережувальна компетентність це інтегративна якість студента медичного ЗВО, яка має складну системну організацію, є сукупністю, особистісного, пізнавального та технологічного компонентів, ступінь сформованості яких відображає навченість і здатність студента-медика до збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я пацієнтів.

Найважливішою передумовою визначення ефективності навчання студентів медичного ЗВО здоров'язбережувальним технологіям є обґрунтування відповідних критеріїв їх готовності до застосування даної технології на практиці[3]. Прийнято такі критерії сформованості готовності майбутніх фахівців: – мотиваційний (висвітлює ступінь сформованості у студента мотивації до професійного навчання, яке дозволить йому застосовувати здоров'язбережувальні технології у подальшій лікарській практиці); – когнітивний (визначає ступінь оволодіння студентом сукупністю професійно орієнтованих знань, необхідних йому для подальшого застосування здоров'язбережувальних технологій); – діяльнісний (визначає ступінь сформованості у студента проектувально-конструктивних, виконавських та аналітичних умінь і навичок упровадження здоров'язбережувальних технологій у майбутню лікарську діяльність).

Важливим чинником формування готовності до здоров'язбережувальної діяльності є збіг мотиваційної сфери суб'єкта з характером мети, що є передумовою ефективної діяльності. Мотивація є важливим критерієм готовності, оскільки має значний вплив на створення необхідних відносин, настанов, досвіду особистості, професійно значущих знань, умінь, навичок та якостей, які проявляються в діяльності, майстерності, що забезпечують ефективність навчання та майбутню високу якість у професійній діяльності в цілому [7]. Мотиваційний критерій готовності майбутнього фахівця до здоров'язбережувальної діяльності, складається з: усвідомленого розуміння актуальності здоров'язбережувальної діяльності лікаря та бажання оволодіти теорією і практикою здоров'язбережувальних технологій, мотивацію до підвищення професійної компетентності в галузі здоров'язбережувальної діяльності; мотиваційної спрямованості на здоровий спосіб життя і прагнення передати її своїм пацієнтам, інтерес і прагнення до здоров'язбережувальної діяльності, пропаганді здоров'я, пізнавальний інтерес до медичних проблем, пов'язаних із процесами здоров'язбереження в медичній освіті; прагнення до творчого пошуку раціональних

способів здоров'язбережувального навчання; виховання і розвитку особистості пацієнта; усвідомлення сенсу оволодіння основами здоров'язбереження як умови підвищення результативності діяльності лікаря, яка проявляється в якісних змінах розвитку особистості пацієнта та збереження його здоров'я [5]. Отже, мотиваційний критерій є одним із головних у ефективності інших структурних компонентів процесу навчання, оскільки його основою є позитивне ставлення до навчання, стійкий інтерес до освітнього процесу, потреба використовувати набуті знання, уміння та навички в майбутній професійній діяльності [3].

Когнітивний критерій визначає теоретичну готовність до застосування технологій здоров'язбереження та відображає знання, за допомогою яких можна зміцнювати й зберігати здоров'я; знання, необхідні для самоосвіти в аспекті здоров'язбереження, а також для здійснення здоров'язбереження в професійній діяльності. Когнітивний критерій також виявляється через наявність знань про вплив вікових та індивідуальних особливостей людини; географічних, кліматичних і гігієнічних умов праці на динаміку працездатності фахівця; про вплив занять фізичною культурою і спортом на прискорення професійного навчання; про динаміку працездатності людини протягом робочого дня, тижня та року; про засоби фізичної культури і спорту в режимі праці та відпочинку з урахуванням мінливих умов праці, побуту та вікових особливостей; шляхи тренування стійкості організму до перевантажень.. Отже, показниками когнітивного критерію є повнота, ґрунтовність, системність професійно орієнтованих знань, необхідних студентів медичного ЗВО для застосування здоров'язбережувальних технологій [3].

Показниками діяльнісного критерію є наявність у студента проектувально-конструктивних, виконавських та аналітичних умінь і навичок, що сприяють практичному застосуванню здоров'язбережувальних технологій. Проектувально-конструктивні вміння та навички включають уміння здобувати, поповнювати та розширювати свої знання про засоби, принципи, методи та форми застосування здоров'язбережувальних технологій. Виконавські вміння та навички включають уміння сформулювати позитивну мотивацію на відновлення здоров'я; уміння проводити педагогічну та просвітницьку діяльність у процесі роботи з пацієнтом; навчати людей виявляти шкідливі фактори, що негативно впливають на здоров'я, використовувати доступні засоби для відновлення, зміцнення і збереження здоров'я людини; уміння направляти процес відновлення, зміцнення і збереження здоров'я відповідно до індивідуальної специфіки пацієнта; уміння налагоджувати правильні взаємини майбутнього медичного фахівця з пацієнтом, з колегами; використовувати різні механізми формування міжособистісних взаємин учасників оздоровчого процесу, запобігати і

долати конфлікти у спілкуванні. Аналітичні вміння та навички охоплюють уміння об'єктивно визначати результати власної діяльності; оцінювати ефективність здоров'язбережувальних програм.

Отже, для визначення ефективності навчання здоров'язбережувальних технологій студентів медичного ЗВО визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), уніфіковані показники (знання, розуміння, операції, аналіз, синтез) навченості майбутніх фахівців медицини до застосування оздоровчих і відновлювальних здоров'язбережувальних технологій.

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г. Л. Аналитические материалы к формированию концепции Государственной программы «Здоров'я 2020 : Український вимір» [Електронний ресурс] / Г. Л. Апанасенко. – Режим доступа: http://apanasenko.at.ua/publ/analiticheskie_materialy_k_gos_programme_quot_zdorove_2020_ukrainskij_vymir_quot/1-1-0-9 (дата звернення: 01.10.2022).
2. Вернидуб Р. М. Організація і управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі : навч. посіб.; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 110 с.
3. Донченко В. І. Методика навчання здоров'язбережувальних технологій студентів медичного університету : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) / Донченко Вікторія Іванівна ; ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2016. 267 с.
4. Ємець А. В. Підготовка майбутніх сімейних лікарів до застосування фізично-реабілітаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика проф. освіти"; Класичний приватний ун-т, [Українська медична стоматологічна академія]. Запоріжжя, 2015. 255 с.
5. Коковська О. В., Міщенко І. В., Павленко Г. П., Юдіна К. Є. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника як важлива складова якості вищої медичної освіти. Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 березня 2018 р. / Полтава, 2018. – С. 125–127.
6. Мазін В. М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. 2007. Вип. 41. С. 217–225.
7. Міхеєнко О. І. Підготовка майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій: теоретико-методичні аспекти : монографія. Суми : Університетська книга, 2015. 316 с.
8. Програма розвитку вищої медичної освіти до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.umj.com.ua/article/8820/moz-ukraini-rozrobilo-programurozvitku-vishhoi-medichnoi-osviti-do-2015-roku> (дата звернення: 03.10.2022).
9. Юдіна К. Е., Міщенко І. В., Коковська О. В., Жукова М. Ю. Мотиваційна сфера майбутньої професійної діяльності, її особливості в студентів закладів вищої медичної освіти. Актуальні проблеми сучасної вищої

- медичної освіти в Україні: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. / Полтава, 2019. – С. 247–249.
10. Юдіна К. Є., Міщенко І. В., Коковська О. В., Жукова М. Ю., Журавльова А. О. Розвиток базових компетентностей майбутніх стоматологів як основа компетентнісного підходу медичної освіти. Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. / Полтава, 2022. – С. 323–324.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФОРМ, МЕТОДІВ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ»

Б.С. Кононов, С.М. Білаш, С.В. Донченко
Полтавський державний медичний університет
bohdan.kononov@gmail.com
B. Kononov, S. Bilash, S. Donchenko

The article is devoted to the theoretical substantiation of the relationship of forms, methods and technologies of education in the process of higher medical education. It is noted that each teaching method includes the teacher's work (presentation, explanation, motivation of learning, lifelong learning orientation, etc.) and the organization of active educational and cognitive activities of students. The peculiarities of using the ONIKO mobile multimedia complex and the Complete Anatomy program in teaching "Human Anatomy" courses are considered.

Key words: training, medical education, forms, methods, innovative technologies.

Не викликає сумніву той факт, що організаційні форми навчання перебувають у діалектичному зв'язку з методами навчання. Останні наповнюють перші конкретним внутрішнім змістом. Сучасні вчені-дидакти визначають метод як складне, багатоеlementне утворення, у якому знаходять відображення об'єктивні закономірності, цілі, зміст, принципи, форми навчання. Цей об'єктивний діалектичний зв'язок форм та методів у навчальному процесі дозволяє нам розглядати процес навчання майбутніх лікарів, використовуючи тандем «форм та методів у навчанні» як такий, що має лише умовне розрізнення та пов'язаний з організацією цілеспрямованої діяльності викладача та студента: форма – як організація-конструювання зовнішнього порядку, метод – як спосіб організації процесу «передавання – здобуття» знань, умінь та навичок.

Виходячи з того, що основними учасниками педагогічного процесу виступають викладач і студент, тому питання форм організації цього процесу стосується саме їх взаємодії.

Науково-теоретичні розвідки показують, що методика